

Caprimulgus

Vogelwerkgroep
Midden Overijssel

Lammertink
SCHILDERSBEDRIJF

Vonderweg 29a - 7468 DC Enter
Tel. (0547) 38 13 77 - Fax (0547) 38 35 11

Nachtzwaluw

Caprimulgus

Tijdschrift van de Vogelwerkgroep Midden Overijssel

De werkgroep, opgericht op 17 januari 2001, is een onafhankelijke vereniging die zich bezighoudt met vogelonderzoek en -bescherming. Zij organiseert excursies naar vogelgebieden in en buiten de regio en geeft voorlichting over vogels.

Redactie:

Jos van Tongeren
Wilma Wijnen
Roel Janssen

Adres:

Galenshoeve 21
8052 AV Hattem
tel.: 038-4445419
e-mail:

info@vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

website:

www.vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

Kopij voor het volgende
nummer inleveren vóór:

15 maart - april

15 juni - juli

15 sep - oktober

15 dec - januari

Bij voorkeur per e-mail
naar:

info@wilmawijnen.nl

Tabellen en grafieken
apart aanleveren als
Word- of Excel-document.

Jaargang 19, nummer 1 januari 2020

Inhoud

Bestuurlijk	5
Territoria nachtzwaluwen Sallandse Heuvelrug	7
Nachtzwaluwonderzoek	9
Uit de media	11
Uit het veld	13
Mystery Bird	15

*Vogelwerkgroep Midden Overijssel
wensst alle leden een
gezond en vogelrijk 2020*

papegaaidulker

Bestuurlijk

Zo, nu eindelijk aan het werk...

In de eerste plaats de allerbeste wensen voor ons en onze leefomgeving! De decembertijd met zinloze zwarte pietendiscussies, “vrede” op aarde, dure cadeaus, kerstverlichting, een halfslachtig klimaatakkoord, boeren achterhoedegevechten, een aangekondigde EU Green Deal en het mogelijk aannemen van een slechte stikstofwet door de Eerste Kamer ligt achter ons. Er zijn vast veel goede voornemens gemaakt, de eerste zijn alweer doorgeschoven naar volgend jaar.

Wat me opviel het afgelopen jaar is de grote stilte vanuit de organisaties die zich laten voorstaan ‘de natuur een stem’ te geven. Waarom schoven zij pas op 11 december bij Rutte en Schouten aan op het Catshuis en presenteerden ze toen pas het rapport ‘Benut stikstofcrisis als kans voor natuur en alle Nederlanders’ en waarom werd dit niet breed onder de aandacht van de media gebracht? Waarom worden we in Nederland blijkbaar alleen gehoord als we met giga trekkers het Malieveld op en een provinciehuis binnen rijden? Hoe kan het gebeuren dat partijen als CDA en VVD de aandacht van de echte, bewezen problemen van het huidige industriële landbouwsysteem weten af te leiden en de ‘natuur’ de schuld geven? Hun beleid heeft tot een geweldige afbraak van oppervlakte en kwaliteit van natuur geleid. Hoe durf je dan te pleiten voor afschaffen van beschermde natuurgebieden, omdat het, als gevolg van diezelfde afbraak, thans nog maar kleine snippers van weinig waarde zijn?

Hoogste tijd dat we de natuur een stem geven, te beginnen in het VMO-werkgebied. Gebieden als De Borkeld, Wierdense Veld en Sallandse Heuvelrug zullen verloren gaan als we in de omgeving ervan de komende jaren geen grootschalige herstelmaatregelen nemen en een andere vorm van waterbeheer en landbouw introduceren. De huidige stikstofcrisis, verdroging en verzuring zou, zoals de natuur- en milieuorganisaties terecht stellen, als kans kunnen worden benut om onze leefomgeving een flinke opknapbeurt te geven.

In de Natura 2000-beheerplannen wordt – juridisch en technisch – beschreven welke maatregelen nodig zijn voor de realisatie van de zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen en wat het beschermingsregime betekent voor bestaande activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied. Daarbij wordt alleen naar de kwetsbaarste habitattypen en soorten gekeken en wordt beschreven wat nodig is om deze internationaal karakteristieke biodiversiteit te behouden, te herstellen en te ontwikkelen.

Helaas wordt vaak “vergeten” naar het hele systeem van bodem, water en

bijbehorende flora en fauna, te kijken. Dat systeem gaat ook over de grenzen van natuurgebieden heen. Juist omdat het met heel veel (algemene) soorten, vooral buiten maar ook steeds vaker in natuurgebieden, bijzonder slecht gaat, is het belangrijk om ook daarvoor maatregelen te nemen. Natuurgebieden leveren ook – en daar wordt nauwelijks bij stilgestaan – waardevolle diensten aan de maatschappij: schoon water, rust, een plek om te ontspannen en te recreëren, landschappelijke waarde, identiteit, welzijn, een mooie woonomgeving etc.

Onze! Wilde vogels spreken veel mensen het meest tot de verbeelding. Mensen genieten niet van habitattype H7119A, maar van bloeiend veenpluis, vergezichten, fraaie landschappen, zingende veldleeuweriken, baltende kraanvogels enz. We weten precies wat er moet gebeuren, wat ons handelingsperspectief is. In Nederland blijven we echter wegstijven, ontkennen, protesteren, verdraaien, voortrekken en negeren. Hoogste tijd om nu eindelijk eens toereikende maatregelen te nemen. Hierbij horen in ieder geval: afmaken van het natuurnetwerk, robuuster en groter maken van bestaande natuurgebieden, stoppen van ammoniakemissie, verhogen van de grondwaterstanden in de hogere zandgronden, vasthouden van water en natuur inclusieve landbouwbedrijven rond natuurgebieden.

Hierdoor worden de unieke kwaliteiten van deze natuurgebieden en omgeving, ook voor volgende generaties, verzekerd.

Het zou fantastisch zijn om samen met iedereen die onze natuur en leefomgeving een warm hart toe draagt (en wie doet dat nou niet?) aan de slag te gaan, dat kan op allerlei manieren. Werk jij ook mee? Laat je horen en geef de natuur een stem!

Ik wens jullie een bevlogen jaar toe.

Gerrit Dommerholt,

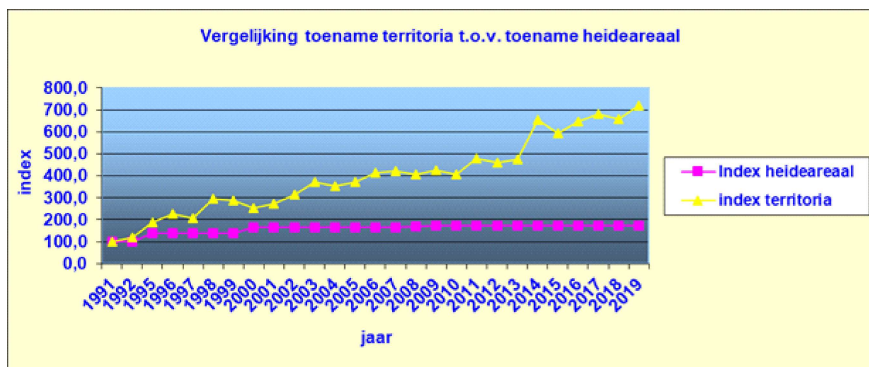
Voorzitter VMO

tellers in aangrenzende telgebieden noodzakelijk. Ook dit jaar werden de tellingen onder zeer gunstige weersomstandigheden uitgevoerd, waardoor de vogels zich prima presenteerden.

De nachtzwaluw heeft vanaf 1995 een mooie ontwikkeling doorgemaakt: werden er in 1995 nog maar 28 broedparen geteld, de laatste jaren schommelde het aantal rond de 100 paren. Een deel van de toename kan worden toegeschreven aan areaal vergroting door boskap. De in 1991 ingezette maatregelen tot behoud van het korhoen in Nederland hadden en hebben een positief effect op herstel en verbetering van de heidebiotoop en haar vogelbevolking op de Sallandse Heuvelrug.

Voorname soorten als nachtzwaluw, geelgors, roodborsttapuit, grasmus, kneu en vanaf 2005 ook de grauwe klauwier hebben hiervan geprofiteerd. Hoewel nadrukkelijk moet worden gesteld dat bij deze soorten ook landelijke tendensen een rol spelen.

Het grootste deel van de toename is echter kwalitatief van aard, goed te zien aan de vergelijking van de index van toename van het aantal territoria met de index van toename van het heide areaal. Het is niet eenvoudig om aan te geven wat de exacte oorzaken van deze toename zijn.

Zo is er de landelijke toename in de kerngebieden van de nachtzwaluw. Deze moet mogelijk los gezien worden van biotoopverbetering en kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door betere overleving in de overwinteringsgebieden beneden de Sahara en/of gunstige weersomstandigheden tijdens voor- en najaarstrek. Maar steeds waarschijnlijker is dat de toename ook wordt veroorzaakt door positieve klimatologische effecten in het Nederlandse broedgebied, waardoor het aanbod van grotere nachtinsecten (met name vlinders) in het biotoop groter is.

Gerrit Dommerholt

Deze foto's zijn in 2012 gemaakt door Ronny Hullegie tijdens het nachtzwaluw-onderzoek in oost Gelderland en Overijssel.

Verslag:

<http://natuurbankoverijssel.nl/pdf/20130122->

[Nachtzwaluwonderzoek%20in%20Twente%20en%20de%20Achterhoek%202012.pdf](http://natuurbankoverijssel.nl/pdf/20130122-Nachtzwaluwonderzoek%20in%20Twente%20en%20de%20Achterhoek%202012.pdf)

Uit de media

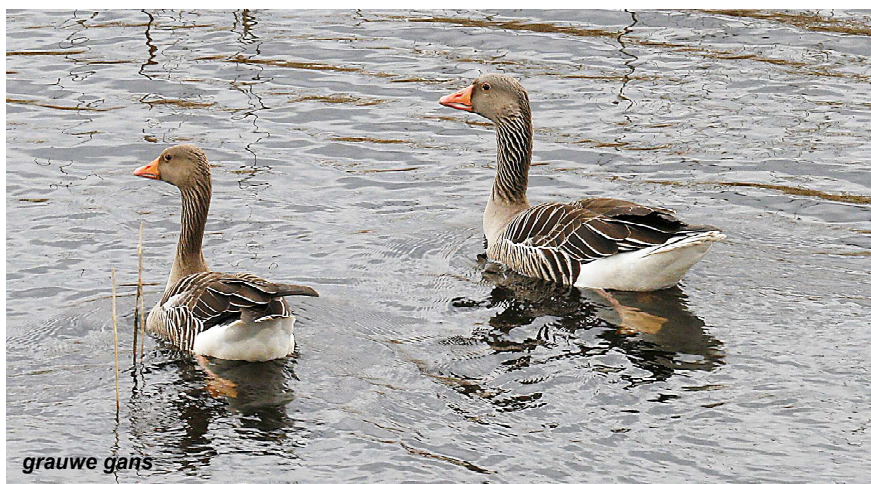
In deze rubriek vindt u becommentarieerde samenvattingen van berichten die in de media zijn verschenen. Als u iets voor deze rubriek hebt; graag het bericht met samenvatting, eventueel voorzien van commentaar, inleveren bij de redactie.

De Levende Natuur, november 2019. Dit natuurtijdschrift behandelt succesvolle soorten. Meestal wordt er geschreven over de teruggang van de biodiversiteit. Dit keer gaat het over soorten die het wel goed doen. Het redactioneel hoofdartikel stelt de vraag "Hoe gaat het met de inheemse soorten?" Met de weidevogels gaat het uitermate slecht, maar met de kraanvogel, grote zilverreiger en zeearend gaat het goed! De zoutplanten langs de snelwegen doen het ook goed. Zelfs de wolf en de bever keerden terug. Lastig trouwens dat bever en wolf hun eetgewoonten nog niet hebben aangepast aan onze maatschappij aldus het artikel.

In dit themanummer worden een aantal bekende en minder bekende soorten voor het voetlicht gebracht. De eerste

soort welke wordt behandeld is het blauwgroen trechtertje, een paddenstoel. Dit is een pioniersoort welke ook in de winter op plagplekken in de heide te vinden is. Verder worden behandeld witsnuitlibel, steen- en boomarter, dwerggratjesmos, hamster-oortje (korstmos), zeenaaktslakken, otter, dassen en bijeneter (deze soort profiteert van de klimaatverandering en broedt inmiddels jaarlijks in Nederland).

De grauwe gans wordt als volgt beschreven. De grauwe gans ontwikkelde zich van kritische ecosysteemengineer van laagveenmoerassen in korte tijd tot hoofdpijndossier van landbouw, vliegverkeer en natuurbeheer. Het is duidelijk, dit uitstekende tijdschrift voor natuurbehoud en -beheer schrijft niet uitsluitend over vogels, maar over

diverse soorten en diverse natuurgebieden. Wat de zoutplanten betreft, deze komen ook voor langs de in de volksmond genoemde Toeristen-weg. Langs deze weg vind ik steeds vaker Engels gras en hertshoorn-weegbree. Vooral deze laatste soort komt massaal voor. De nachtzwaluw heb ik bij de genoemde succesvolle soorten gemist. Dit jaar was deze soort zeer succesvol op de Sallandse Heuvelrug.

Het aantal territoria werd lang geheim gehouden, maar op de gezellige vergaderavond van de VMO bij Tante Stoof werd het geheim onthuld: 108 territoria.

Dit smaakt werkelijk naar meer! (De hapjes en drankjes waren trouwens ook lekker bij Tante Stoof!).

Henk Roelofs

buidelmees

Uit het veld

Op 27 november ging ik naar de Hexelerheide en het Noetselveld. Veel is hier niet te zien. Ik zie een groep kramsvogels en een aantal grote bonte spechten. De volgende dag doe ik een rondje Holterheide, Sprengenberg en Boetelveld. Er staat een harde wind en er wordt regen voorspeld. Ik vertrek in de regen, maar op de Holterheide is het droog, maar het is niet echt vogelaarsweer, nog niet. En de Holterheide en de Sprengenberg leveren dan ook niet veel meer op dan een opvliegende veldleeuwerik, gaaien, grote bonte specht en wat mezen. Dan weer een periode met regen en dan op het Boetelveld wordt het droog en komt de zon tevoorschijn en het blijft droog. Het Boetelveld is weer nat en de poelen staan weer vol water. Op het Boetelveld zie ik een groepje merels en koolmezen. Af en toe laat een gaai

zich horen en klopt er een grote bonte specht tegen een grove den. Ik tuur de weilanden af, maar meer dan een paar zwarte kraaien levert dit niet op. De weilanden zijn glad en kaal. Waar zitten al die grote zilvereigers toch? Ik heb het nog niet gedacht of daar komt een grote zilvereiger aangevlogen en gaat op een afstand in een weiland staan op zoek naar prooi. In het herfstzonnetje fiets ik naar huis. Na een zondag met vorst en een dichte mist schijnt op maandag 1 december de meteorologische winterzon volop. Op naar de Holterberg (Holterheide en omgeving). De fiets tegen een berk en dan op zoek naar vogels. De eerste soort is al binnen een minuut binnen. Een grote bonte specht, maar dan is het een hele poos stil. Ik ga nog even naar de paddenstoeltelstroken en daar noteer ik o.a. nog een aantal klevrige

grote bonte specht

koraalzwammen en zowaar nog twee vliegenzwammen. Deze soort doet het opvallend goed dit jaar.

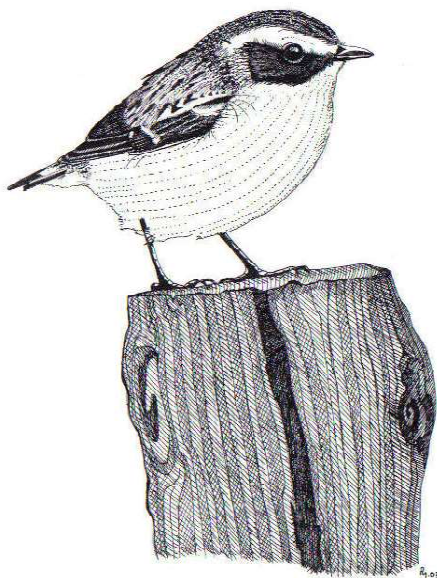
Op een route van 2,5 km noteerde ik dit jaar 285 vliegenzwammen. Verderop in een beukenbos hoor ik een boomklever en zie ik zeven koolmezen. Op de Holterheide zie ik weinig vogels. Ik hoorwat gaaien, een buizerd vliegt over de heide. Waar zitten de kramsvogels toch? Het winterzonnetje is lekker, aan de bosrand stijgt waterdamp op. Daarna kom ik in een bos dat op een noordhelling ligt. Hier is het mos nog wat bevroren en is het nog winters koud. En dan opeens daar zijn ze, zo'n 50 kramsvogels. Twee merels

vliegen vlak voor mij over het pad. Ik sta een poosje stil, gewoon kijken en luisteren. Ik zie de bosuil kast, dit jaar weer geen jonge uilen. Ik overdenk nog even het vogeljaar 2019.

Hier was de zang van o.a. boomleeuwerik, boompieper, gekraagde roodstaart, fluiters en nachtzwaluw te horen. In de verte hoor ik een sirene. Het is de eerste maandag in december. Ik ga verder en na drie wandelen door dit mooie Sallandse landschap ben ik weer bij de fiets en noteer ik nog een koolmees.

Tijd om naar huis te gaan.

Henk Roelofs

paapje

Mystery Bird

Welke vogelsoort werd afgebeeld in de vorige Caprimulgus?

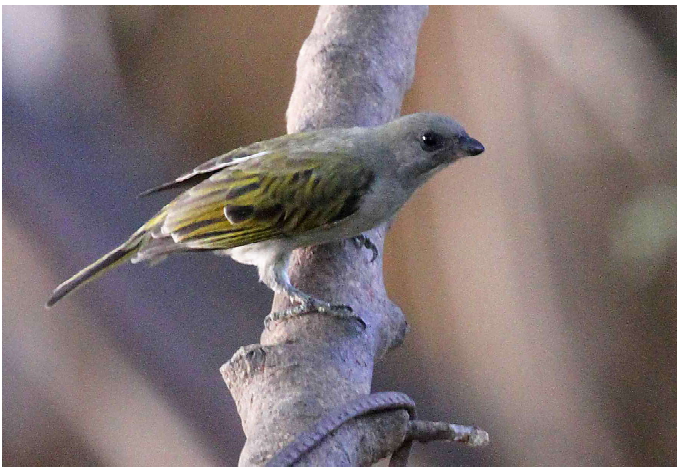
Het is de Mongoolse Plevier (ssp atrifrons) - *Charadrius mongolus (atrifrons)* Eng.: Lesser Sandplover). Een zeldzame dwaalgast in Europa vanuit Centraal en Oost Azië. In Midden-Oosten schaarse doortrekker. Vaak op stranden, moddervlakten en velden. Lijkt in alle kleden sterk op de woestijnplevier, vooral in niet-zomerkleden. De Mongoolse is iets kleiner (lesser) met kortere snavel dan de woestijn (Greater sandplover).

Inzendingen waren Kaspische plevier, herdersplevier en strandplevier maar Erik Busser zat met zijn woestijnplevier er het dichtst bij. De houding van de vogel en nagenoeg niet zichtbare poten maakten een juiste determinatie er niet makkelijker door.

De foto is genomen in september 2014 langs de kust van de Zwarte Zee bij het Nationaal Park Kolcheti in Georgië. Het was de eerste waarneming van deze soort voor Georgië. Deze vogel is door meerdere vogelaars diezelfde dag daar waargenomen. Na die waarneming is deze soort in Georgië alleen nog in het najaar van 2017 gemeld op observado.org.

https://observation.org/soort/view/245169?waardplant=0&poly=1&from=2014-08-01&to=2019-12-16&method=0&ar=0&only_approved=0&mand=0&prov=135&rows=20&os=0&hide_hidden=0&hide_hidden=1&show_zoo=0

Tot welke soortgroep behoren deze drie vogelsoorten?

Oplossingen voor 15 maart 2020

Inzenden naar Roel Janssen (r.j.janssen@online.nl)

sperweruil

Vogelwerkgroep Midden Overijssel

Bankrekening: NL62ABNA0591160706
t.n.v. Vogelwerkgroep Midden Overijssel
te Nijverdal

Secretariaat: Beatrixstraat 2
7442 SC Nijverdal

Telefoon: 06-42733996

E-mail: info@vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

Website: www.vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

De VMO rekt het gebied tussen Ommen, Wierden, Markelo en Raalte als haar werkgebied. Activiteiten van de vogelwerkgroep zijn o.a.:

- het uitvoeren van broedvogelinventarisaties
- het houden van excursies voor leden
- het op aanvraag organiseren van vogelexcursies in de regio
- het uitgeven van dit verenigingsblad

De werkgroep doet mee aan landelijke tellingen van het SOVON en Vogelbescherming Nederland.

Het bestuur van de VMO bestaat uit::

Gerrit Dommerholt	voorzitter	Nijverdal	(06-11539430)
Ronny Hullegrie	secretaris	Nijverdal	(06-42733996)
Jan Bosscher	penningmeester	Nijverdal	(0548-619932)
Roel Janssen	bestuurslid	Hatter	(06-15428467)
André Marissen	bestuurslid	Nijverdal	(0548-617736)

Lidmaatschap 20,- euro per jaar.

De vereniging kent ook donateurs, die de vereniging financieel ondersteunen. Donateurs krijgen een abonnement op Caprimulgus en kunnen deelnemen aan de excursies.

Meer weten over de Vogelwerkgroep Midden Overijssel of lid of donateur worden, neem dan contact op met een van de bestuursleden of verzend een e-mail.

Foto's pagina's 6, 11, 12, 13, 15, 16

: Roel Janssen

Foto's pagina's 4

: Wilma Wijnen

Foto's pagina 9, 10, 17

: Ronny Hullegrie

Pentekening pagina 14

: Ronald Messemaker

Volg de vogelwerkgroep ook op Twitter en Facebook:

<https://www.facebook.com/Vogelwerkgroep-Midden-Overijssel-251725534866136/>

<https://twitter.com/VWGMidOverijsse>

